

Umění, láska, vášně a zrada...
Camille Claudelová a Auguste Rodin

PAŘÍŽSKÝ POLIBEK

A close-up photograph of a woman from the chest up. She is wearing a large, wide-brimmed white hat with a ruffled edge. Her face is partially obscured by the hat's brim. She has dark hair styled in waves and is wearing a white, high-collared dress with vertical pleats and lace detailing on the sleeves. She is holding a large bouquet of pink and white chrysanthemums. The background is a deep red color.

Maggie
Ritchieová

Maggie Ritchieová
PAŘÍŽSKÝ POLIBEK

Maggie Ritchieová

PAŘÍŽSKÝ
POLIBEK

Přeložila

Blanka H. Petáková

Copyright © Maggie Ritchie 2015
Translation © Blanka H. Petáková, 2016
Czech edition © Metafora, 2016

All rights reserved

ISBN 978-80-7359-679-8 (pdf)

*Věnováno
Michaelovi a Adamovi*

KAPITOLA 1

JIŽNÍ FRANCIE

Září 1929

Čtyřicet let jsem po Camille pátrala, a teď jsem se hrozila, koho najdu. Vždycky jsem věřila, že se znovu setkáme, ale nikdy mě nenapadlo, že to bude takhle.

Vlak mě vezl Francií za dávnou přítelkyní a v hlavě mi vířily vzpomínky na naši společnou minulost.

Chtěly jsme se stát velkými umělkyněmi a žít jenom pro umění a lásku. Usmála jsem se na svůj odraz v okénku, za nímž v pozdním létě ubíhaly pšeničné lány. Byly jsme tenkrát tak mladé! Vůbec jsme netušily, co nás čeká. Mé sny už dávno zatlačilo do pozadí mateřství a láska se stala věcí stejně běžnou a uklidňující jako přikrývky na manželské posteli. Zalétla jsem pohledem ke svému manželovi. Usmál se na mě, pak sklonil hlavu zpět k novinám a já se znovu zahleděla z okna a vrátila se ke vzpomínkám.

Camille. Najít alespoň malou stopu trvalo léta. Až před několika měsíci přišel dopis psaný její rukou. Ne, nebyla nemocná, jak mi tvrdili. Byla zavřená v blázinci. Pevně jsem stiskla víčka, abych neviděla svůj odraz ve skle. Ach, Camille, ani v nejstrašnějším snu by tě nenapadlo, jaký osud tě čeká.

Vlak zpomalil a za oknem se objevil nápis Montfavet. V rukou jsem tiskla rukavice a sledovala, jak zřízenec vynáší naše kufrы z vlaku. Za pár hodin ji uvidím. Najednou jsem pocítila nechuť z kupé vystoupit. Manžel ke mně natáhl ruku a já ji přijala. Byla jsem moc ráda, že nedal jinak a jel se mnou.

Dorazili jsme do hotelu, jenom se umyli a něco snědli. Ale káva se mi zdála trpká a z omelety, kterou nám přines-

li do pokoje, jsem nedokázala polknout ani sousto. Můj muž požádal portýra, aby nám objednal vůz s řidičem, a za chvíli už jsme přijížděli k přísné budově ústavu Montdevergues, která stála na větrném kopci nad vesnicí Montfavet.

Stála jsem před vstupní branou a snažila se nevnímat zdi, které se nade mnou tyčily. Prudké poryvy větru se mi opíraly do klobouku, jako by ho chtěly strhnout a mrštít jím do údolí. Na oloveném nebi plachtily jestřáb a byl tak blízko, že jsem viděla rozčepýřené konce jeho křídel. Sáhla jsem do kapsy pro dopis, který mě dovedl až sem, na tohle osamělé místo. Byl celý pomačkaný a Camillino písmo rozmazaly na několika místech mé slzy. Opřela jsem se vlhkým čelem o mřížoví. Co mě asi čeká? Camille byla za těmihle zdmi zavřená patnáct let. Patnáct let! Zdvihl se mi žaludek a rukou jsem obemkla železnou tyč.

„Jsi v pořádku, Jessie?“ zavolal na mě z vozu manžel.

Otočila jsem se k němu a gestem naznačila, aby zůstal, kde je. Ale už otevíral dveře a vystupoval. Když mi položil ruku kolem ramen, zabořila jsem obličej do bezpečí známého tepla.

„Nemůžeš tam jít sama. Půjdu s tebou,“ prohlásil.

Zavrtěla jsem hlavou. „Ne. Rozešly jsme se s takovou hořkostí, že se s ní musím setkat sama.“

Stisk jeho ruky na mém rameni zesílil. „Nevíš, co tě čeká. Už jsem ti říkal, že místa, jako je tohle, dokážou člověka pořádně rozrušit.“

Nevolnost, kterou jsem cítila před chvílí, ustoupila. V bičujícím větru jsem k němu otočila obličej a klidně pronesla: „Camille musela snášet tuhle hrůzu spoustu let. Já tady strávím jenom pár hodin.“ Pohladila jsem ho po klopě kabátu. Takové drobné gesto milující manželky. Znali jsme se většinu života. Proběhla mnou vlna něhy a políbila jsem ho na ústa.

„Děkuju, že jsi se mnou dojel až sem. Ale dál už musím sama. Budu v pořádku. Jsem její přítelkyně a musím jí pomoci. Camille sem nepatří. Četl jsi její dopis. Musím pro ni něco udělat.“

„Když myslíš, Jess,“ odpověděl a vykročil k vozu. Než nastoupil, zastavil se a dodal: „Ale buď opatrná. Víš, jak byla vždycky nevypočitatelná. Teď, když je nemocná, to bude

ještě horší. Vůbec si nejsem jistý, že sem nepatří.“ Projela mnou vlna vzdoru a cítila jsem, jak mi rudne krk. Věděl, co pro mě Camille znamenala. Zhluboka jsem se nadechla a pokusila se ovládnout.

Vítr mě švihl pramenem uvolněných vlasů do tváře. Musela jsem křičet, aby mě slyšel. „Nikdy jsi ji neměl rád.“

„Ne, to jsem neměl.“ Chvíli se na mě upřeně díval. „Sama dobře víš proč. Camille Claudelová si tvé přátelství nezasloužila. Nikdo z nich si ho nezasloužil.“ Pak zabouchl dvířka.

Došla jsem k vozu a on stáhl okénko. Vztek mě už skoro přešel. Vždyť se mě jenom snaží chránit. Tak, jak to dělal odjakživa. Pohladila jsem ho po tváři. „Miláčku, copak jí nedokážeš odpustit? Ani po všech těch letech? Já jsem to udělala.“

„Ne, je mi líto, nedokážu. Nedokážu jí odpustit, co ti udělala. Co ti udělali oni všichni. A vůbec! Tohle přehrabování v minulosti nemám rád. Nemůže z toho vzejít nic dobrého.“

Řekl něco řidiči a vůz vzápětí vyrazil za skřípotu kol a zdvihl oblaka prachu. Když zmizel za zatačkou, přitáhla jsem si plášť těsněji ke krku a zazvonila. Přišla chvíle, kdy se konečně setkám s Camille.

Zavedli mě do malé zatuchlé návštěvní místnosti přečpané nábytkem nejrůznějšího druhu. Posadila jsem se na prosezené křeslo a čekala. V nastalém tichu se mi v hlavě vybavily zvuky z minulosti: bzukot a ruch kavárny, hlas subrety zpívající známou píseň, Camillin smích u mého ucha a mužská ruka, která pod stolem tiskne moji dlaň. Vysokým oknem dopadal dovnitř snopec světla, rozléval se mi na klíně a přenesl mě na okamžik zpět do pařížského ateliéru, kde ve slunečních paprscích líně víří zrnka prachu. Dvě mladé ženy se sklánějí nad prací, ruce špinavé od vlhké hlíny. Stáhla jsem si rukavice a zahleděla se na dlaně. Byly poznamenané stářím a sukovité klouby v chladné místnosti nepříjemně trnuly.

Ozvalo se zakašláním. Polekaně jsem vzhledla. Ve dveřích stála nějaká postava. Světlo měla za zády a nedokázala jsem rozeznat víc než nahrbenou siluetu staré ženy. Až když popošla ke mně, spatřila jsem její rysy lépe – prázdné oči

a čárku úst staženou do výrazu zoufalství a beznaděje. Na řídkých bílých vlasech seděl zdeformovaný klobouk, který by za jiných okolností působil komicky. Na sobě měla plášť a pod ním vykukovala dlouhá špinavá sukně, jaké se nosily před válkou. S úlevou jsem se usmála. Očividně přivedli jinou pacientku. Camille je o něco mladší než já, kdežto téhle musí být k osmdesáti. Už jsem se chystala, že to ošetřovatelce, která stála kousek za pacientkou, povím, ale v tu chvíli se stařena došourala až ke mně a zdvihla obličej, aby se mi podívala do očí. Změnila se. Tak strašně, smutně a zoufale, že bych ji nepoznala nebýt očí temně modrých jako noční obloha nad Paříží.

Zpustošená ústa se otevřela a vyšlo z nich jakési zamumlání, kterému jsem nerozuměla. Má francouzština, kdysi jazyk mých snů, během dlouhých let velmi zrezivěla.

„Promiň, cos to povídala?“

Podrážděně mlaskla a přistoupila blíž. Ke své hanbě musím přiznat, že jsem bezděky couvla.

„Co jsi zač? A co chceš?“ zasípěla. Kdysi tak nádherné oči se přivřely do úzkých čárek a Camille mi plivla k nohám. „To on tě poslal, co? Ten zkurvysyn! Vím, co jsi zač. Patříš k Rodinovým špehům. Ale mne neoblafneš, *moi que je suis* Camille Claudelová.“ Udeřila se pěstí do prsou a potom si založila ruku v bok gestem tak známým, že se mi chtělo plakat.

Napřáhla jsem paži, jako bych ji prosila, aby se ke mně vrátila. „Camille, to jsem já, Jessie. Copak si na mě nepamatuješ? Na mě a na ateliér v Paříži?“

Zamračila se a já v jejím podmračeném pohledu znovu zahlédla zákmit mladé Camille, kterou jsem znala před více než čtyřiceti lety.

„Ty nemůžeš být Jessie. Jessie je krásná. Pleť má hebkou jako broskev a vlasy bronzové. Jako by se v nich odrážel oheň z kovářské výhně. Ty nejsi moje Jessie...“ Camille na mě namířila prstem, ale najednou její pozornost upoutala vlastní ruka a o mě ztratila zájem. Chvíli si ji prohlížela, jako by k ní staré pokroucené prsty vůbec nepatřily. Když ke mně znovu zdvihla hlavu, oči měla zalité slzami. „Promiňte, *madame*, někdy jsem trochu zmatená.“ Založila si ruce na prsou. „Jak jste říkala, že se jmenujete?“

Hrdlo se mi stáhlo, a než jsem promluvila, musela jsem si odkašlat. „Jsem Jessie. Znávala jsi mě jako Jessie Lipscombovou. Psala jsem ti v dopise, že za tebou přijedu. Vzpomínáš si na mě?“

Zamračila se. „Kdysi jsem znávala jistou Jessie. Byla to dívka z Anglie. Má dobrá přítelkyně. Nejlepší přítelkyně! Ale ztratila jsem ji. Pohádaly jsme se a já jsem o ni přišla. Co se s ní asi stalo? Kéž by tady teď byla! Cítím se tak opuštěná. Ach, Bože, už dlouho jsem tak opuštěná.“ Schovala obličej do dlaní a rozplakala se.

Dvěma kroky jsem k ní došla a vzala její ruce do svých. Vždycky byly plné mozolů, škrábanců a jizev, ale dnes byly měkké a jemné s kostmi křehkými jako u malého ptáčka. Objala jsem ji kolem ramen. Cítila jsem, jak je hubená. Jako bych objímala ducha.

„Jen klid, jen klid, má milá,“ šeptala jsem. Přesně takhle jsem ji konejšila už kdysi, před mnoha lety. Ta vzpomínka jí konečně otevřela paměť. Jako slepec se začala dotýkat mého obličeje a ohledávala mé rysy, jak nás to učil Rodin.

„Jessie Lipscombová z Peterborough. Jsi to opravdu ty! *Ma petite anglaise*.“ Prsty potaženými kůží, která se podobala pergamenu, mě pohladila po tváři. Rána v mém srdci, která bolela celé ty roky, se konečně začala zacelovat.

Položila si ruku na ústa, oči doširoka otevřené. „Ale Jessie, co se to s tebou stalo? Proč vypadáš tak strašně?“

S úlevou jsem se zasmála. Tohle znělo mnohem víc jako Camille, kterou jsem si pamatovala. „Co se to se mnou stalo? Uběhlo pětáctýřicet let, to je celé.“

Položila mi hlavu na rameno a povzdechla si: „Nemůžu uvěřit, že jsi to opravdu ty.“

„A já, že jsi to ty.“ Přivinula jsem si ji blíž a stály jsme spolu bez hnutí ve slunečních paprscích.

Když promluvila, zněl její hlas jako hlásek ospalého dítěte, které za okamžik upadne do dřímoty. „Tolik let jsem tady zavřená. Dokážu před tou noční můrou utéct jenom tak, že se vracím do minulosti. Když už to nemůžu vydržet, zavřu oči a ocitnu se znovu v Paříži.“ Zdvihla hlavu a zahleděla se na mě. „Jessie, pamatuješ si, jak jsme se poprvé setkaly?“

„Jistě, má milá. Jako by to bylo včera.“

Ale místo vzpomínky na setkání s Camille se mi vybavila jiná: na první setkání s Rodinem. Střežila jsem ji dlouhé roky, vracela se k ní ve vzácných okamžicích samoty a laskala se s ní, jako se lakomec laská s valounem zlata.

KAPITOLA 2

PAŘÍŽ

Červen 1884

Bylo to mé první léto v Paříži. Společně s Camille jsme pracovaly v ateliéru a vzpomínám si, že modelka nedokázala posedět v klidu a neustále se ošívala.

Camille máchla směrem k děvčeti sochařským dlátem. „Marie-Thérèse! *Tu m'embêtes!* Co to s tebou je? Potřebuješ snad čurat?“

Modelka trucovitě našpulila rty, ale zaujala žádanou pózu a Camille se znovu sklonila k hlíně. Jako vždy se okamžitě ponořila do práce, zatímco mně to chvíli trvalo. Probírala jsem se nástroji a pohnula otočným stolem.

„Jessie,“ vzdychla si Camille. „Jsi jako pes, který se točí dokolečka za vlastním ocasem, aby se co nejpohodlněji uvelebil v pelechu.“

Vlasy jsem si stáhla pruhem látky do uzlu, rozbalila balík hlíny a položila ruce na chladnou, vlhkou masu. Zadívala jsem se na Camille. Zнала jsem ji teprve několik týdnů, ale už jsme se staly dobrými přítelkyněmi. Nikdy jsem nepotkala nikoho jako ona. Studovala jsem tvar její hlavy, sledovala, jak se prsty dotýká hlíny, hněte ji a mačká a přitom se mračí. Modelku, kterou jsem měla před očima, jsem nechala být a spontánně jsem začala tvarovat obrysy Camillina obličej. Jak ze surové hlíny vystupovaly pod mýma rukama její rysy, narůstalo ve mně vzrušení. Tohle bylo to nejlepší, co jsem zatím vytvořila. Podoba byla přesná, proporce správné. Práce nás pohltila a čas ubíhal. Do ticha ateliéru se ozýval jenom tikot hodin a tu a tam zašustění našich sukní, když jsme popošly kolem pracovního stolu.

Vykročila jsem do rohu místnosti, abych našla špachtli

na jemnější práci. V tu chvíli jsem zaslechla, že se odhrnul závěs, který odděloval prostor, v němž se pracovalo s hlínou, a chránil nás před prachem z té části ateliéru, kde se zpracovával mramor. Otočila jsem se a spatřila muže přibližně ve věku mého otce. Nebyl vysoký, ale měl mohutný hrudník a působil impozantním dojmem. Vlasy měl ostříhané po vojensku nakrátko, *en brosse*, a tvář porostlou dlouhým divokým plnovousem. Oblek měl zaprášený a vestu umazanou od hlíny. V ruce držel ebenovou vycházkovou hůl se stříbrnou rukojetí a při chůzi ji kladl daleko před sebe jako divadelní impresárió. Stála jsem mimo jeho zorné pole, zřejmě o mně vůbec nevěděl. Zaměřil se na Camille a vztáhl k ní ruce v šedých kozinkových rukavicích jako prosebník.

„Camille, *ma chère*...“ Camille sebou trhla, jako by se probrala ze sna, a varovně kývla směrem ke mně. Tak neznatelně, že bych to přehlédla, kdybych se pozorně nedívala. Muž nechal klesnout ruce k tělu a já vystoupila ze stínu.

„*Monsieur Rodin*,“ promluvila Camille, „dovolte, abych vám představila Jessie Lipscombovou, vaši novou žačku.“

Tak tohle je velký Rodin, kvůli kterému jsem přijela do Paříže. Už jsem se téměř vzdala naděje, že se s ním setkám – dny v ateliéru mýjely, a on nepřicházel. Pozorně jsem si ho prohlížela. V té době ještě nebyl veřejnosti příliš známý, ale v uměleckých kruzích už mělo jeho jméno zvuk talentovaného sochaře, který boří zažitá pravidla. Můj londýnský učitel Alphonse Legros mi mnohokrát opakoval, že Rodin, jeho bývalý žák, je výjimečný génius.

„Auguste vás zbaví té anglické *politesse*, která svazuje vaše dílo jako korzet,“ říkával.

Legros byl zvyklý mluvit velmi otevřeně, ale když se setkal s mým otcem, trochu se krotil. Bylo to velké štěstí, protože otce nakonec přemluvil, aby mi dovolil odjet do Paříže a studovat u Rodina. Papá byl zpočátku proti. Znal příběhy o ženách, které zničili umělci špatné pověsti, a stejně jako všichni četl román *Trilby* od George du Mauriera a viděl *La Bohème*. Ale Legros jej ujistil, že budu-li bydlet v rodině Camille Claudelové, jedné z nejslibnějších Rodinových žaček, bude o mě dobře postaráno, protože je to rodina s dobrou pověstí, *haute bourgeoisie*. A když se otec stále stavěl

k jeho argumentům skepticky, zaútočil Legros na otcovskou pýchu.

„Školy pro dívky a ženy tady v jižním Kensingtonu už dávno nemají vaší dceři co dát. Jejich omezující pravidla pro ztvárňování skutečného života jsou směšná a absurdní. Vaše dcera se tady dusí, pane Lipscombe. Jessie je umělkyně. Potřebuje se nadechnout a učit se tomu nejlepšímu od nejlepších. Musí jet do Paříže, jinak bude zoufalá a nešťastná.“

To rozhodlo. Papá by neunesl, kdyby musel přihlížet tomu, jak jeho jediné milované dítě propadá smutku a beznaději.

„Jessie, pokud chceš opravdu odjet, tak můžeš,“ přivolil nakonec a smál se, když jsem se mu vrhla do náruče. „Maminka se na mě bude strašně zlobit, ale i ona se dá nakonec obměkčit. Oba víme, že jsi rozumné děvče, a věříme ti.“

O několik měsíců později jsem vystupovala z vlaku na Gare du Nord, abych začala nový život v Paříži.

Legros mluvil o Rodinovi jako o vášnivém muži a já jsem teď, při našem prvním setkání, měla možnost se přesvědčit, že tomu tak skutečně je a že Rodin patří k tomu druhu mužů, k němuž jsou ženy přitahovány jako můry k lampě. Vzduch v ateliéru jiskřil energií, kterou vyzařoval. Modelka na druhé straně místnosti pohodila vlasy a svůdně se prohnula v zádech jako kočka dychtící po pozornosti. Nahé bradavky jí ztvrdly a vztyčily se ke stropu. Všimla jsem si, že k nim Rodin sklouzl očima.

Camille trhla hlavou a vyštěkla: „Marie-Thérèse, končíme! Obleč se a jdi. Myslíš, že mám peněz na rozhazování?“

Modelka se líně usmála a pomalu prošla kolem Rodina. Špinavý župan táhla za sebou po zemi a nijak se neobtěžovala zakrýt nahý, natrásající se zadek. Než vklouzla za plentu, věnovala mu poslední žhavý pohled. Camille utrousila něco jako *Salope!* a obrátila se k Rodinovi a ke mně.

„*Maître*,“ vyhrkla jsem. Jak vzrušující bylo to slovo použít! „Mistře, jsem tak šťastná, že mohu být vaší žačkou.“

Rodin sklonil hlavu nad mou ruku a nechal ji klesnout po francouzském způsobu, který mě stále poněkud vyváděl z míry kombinací intimity a přezíravosti. Pohládl si vous

a prohlížel si mě. Jeho oči v sobě měly zářivou modř ledovce, ale když si sundal silné brýle, aby si je vyčistil, mžoural jako krtek, který právě vylezl na světlo.

„*Mademoiselle* Lipscombová, bude mi potěšením vás učit. Alphonse pěl v dopisech samou chválu na váš talent.“ Usmál se a já měla pocit, že se vyhřívám v paprscích jeho pozornosti. Pak si zamnul ruce a přešel k mému stolu. Bylo zvláštní, že si zatím nesundal rukavice. „Podívám se na vaši práci. Tuhle bustu jste dělala vy?“

„Teprve jsem na ní začala pracovat, *Maitre*,“ šeptla jsem poplašeně.

„Dobrá. Rád hodnotím práci v počátku, než nabere špatný směr.“ Kroužil kolem stolu a zkoumal hlavu ze všech úhlů a stran. Pak se zastavil a zavřel oči. Jako slepec položil jemně ruce na povrch hlíny a dotýkal se kontur, jako by hladil milenkku. Cítila jsem se jako host, který vstoupil v cizím domě do cizí ložnice. Střelila jsem pohledem ke Camille. Stála jako přimražená s ústy otevřenými a s tvářemi zalitými ruměncem. Rodin spustil ruce a ustoupil dozadu. Kouzlo okamžiku se rozplynulo. Opřel se o hůl, jako by zvažoval, co podotknout. V očekávání jsem zatajila dech.

Bouchl holí o dřevěnou podlahu. Místností třeskla rána. Polekaně jsem nadskočila.

„Je to technicky zdařilá práce, ale...“

Obrnila jsem se a čekala, co přijde.

„... ale je mrtvá.“

Zalapala jsem po dechu. Na okamžik se mi zdálo, že snad omdlím.

Rodin obcházel okolo busty a ukazoval na ni holí. Ještě před chvílí jsem na ni byla tak pyšná, ale teď jsem sama viděla, že postrádá vnitřní obsah. „To bych se mohl stejně dobře koukat na *fotografii mademoiselle* Claudelové.“

Slovo *fotografie* vyslovil, jako by to byla nějaká urážka. Fotografování bylo v té době teprve v plenkách, ale přesto se mnoho umělců obávalo, že bude znamenat konec sochařství. Usoudila jsem, že bude lepší, když pomlčím, že mi můj přítel William ukázal, jak zacházet s fotoaparátem a že jsem začala experimentovat s odrazem světla a s nasvícením.

Rodin byl očividně ve svém živlu. „Zachytila jste sice